

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการศึกษากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม
ในแผนพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

The Study on Local Participation in Highland Community
Development Planning

แผนงานการวิจัย: งานวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง

โดย

ณัฐวรรณ ธรรมสุวรรณ และคณะ

สนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการศึกษากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม
ในแผนพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

The Study on Local Participation in Highland Community
Development Planning

แผนงานการวิจัย: งานวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. นางสาวณัฐวรรณ ธรรมสุวรรณ	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
2. นางสาวเกษราภร ศรีจันทร์	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
3. นางสาวภาวิณี คำแสน	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
4. นางกรรณิการ์ กันหา	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
5. นางสาวระพีพร เกตุแก้ว	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

มกราคม 2564

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย โครงการศึกษากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในแผนพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้นำและคณะกรรมการชุมชน 19 กลุ่มบ้าน ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูง แบบโครงการหลวง 13 แห่ง ได้แก่ (1) โครงการฯ ปางแดงใน : บ้านปางแดงใน (2) โครงการฯ ห้วยเป้า : บ้านห้วยเป้า (3) โครงการฯ แม่มะลอ : บ้านแม่วาก (4) โครงการฯ ปางหินฝน : บ้านแม่ต๋อม (5) โครงการฯ สบเมย : บ้านแม่ลามาหลวง บ้านห้วยน้ำใส (6) โครงการฯ แม่สามแลบ : บ้านปู่คำ-ห้วยแห้ง (7) โครงการฯ ถ้ำเวียงแก้ว : บ้านปางบุก (8) โครงการฯ โป่งคำ : บ้านศรีบุญเรือง (9) โครงการฯ สะเนียน : บ้านวังตาว (10) โครงการฯ วังไผ่ : บ้านใหม่ (11) โครงการฯ แม่จริม : บ้านบอน บ้านฝาย บ้านก้อ บ้านนาหมื่น บ้านตอง บ้านตองเจริญราษฎร์ (12) โครงการฯ แม่สลอง : บ้านแม่จันทหลวง และ (13) โครงการฯ วาวี : บ้านปางต้นผึ้ง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม และช่วยอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย ขอขอบคุณ ผู้จัดการพื้นที่กลุ่มที่ 1 (เชียงใหม่ กำแพงเพชร กาญจนบุรี) ผู้จัดการพื้นที่กลุ่มที่ 2 (เชียงราย) ผู้จัดการพื้นที่กลุ่มที่ 3 (น่าน) ผู้จัดการพื้นที่กลุ่มที่ 4 (ตาก แม่ฮ่องสอน) ขอขอบคุณ หัวหน้าและเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 13 แห่ง ที่ให้ความร่วมมือและช่วยอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย ขอขอบคุณคณะนักวิจัยที่ร่วม ดำเนินงานวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (ส่วนกลาง) ตลอดจน ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เอ่ยนาม ที่ได้ร่วมดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ
มกราคม 2564

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล นางสาวณัฐวรรณ ธรรมสุวรรณ
ตำแหน่ง นักวิจัย
หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ 0-5332-8496 ต่อ 3201 / 0-5332-8494
Email: natthawan04@gmail.com

ผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวเกษราภร ศรีจันทร์
ตำแหน่ง นักวิจัย
หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ 0-5332-8496 ต่อ 3201 / 0-5332-8494
Email: kesaraporns@hrdi.or.th

ชื่อ-สกุล นางสาวภาวิณี คำแสน
ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่โครงการ
หน่วยงาน สำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ 0-5332-8496 ต่อ 3201/ 0-5332-8494
Email: K.pwn03@gmail.com

ชื่อ-สกุล นางกรรณิการ์ กันหา
ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา
หน่วยงาน สำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ 0-5332-8496 ต่อ 2201/ 0-5332-8494
Email: -

ชื่อ-สกุล นางสาวระพีพร เกตุแก้ว
ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา
หน่วยงาน สำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ 0-5332-8496 ต่อ 2201/ 0-5332-8494
Email: Doikik@gmail.com

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย	ข
สารบัญเรื่อง	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทคัดย่อ	ช
บทที่ 1 บทนำและวัตถุประสงค์	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	3
2.1 แผนพัฒนาพื้นที่	3
2.2 แผนพัฒนาชุมชน	4
2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน	9
2.4 ความเหลื่อมล้ำ (Inequality)	12
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	16
3.1 วิธีการวิจัย	16
3.2 สถานที่ดำเนินงานวิจัย	18
บทที่ 4 ผลการวิจัย	20
4.1 บริบทชุมชน	20
4.2 ขั้นตอนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยสำนักพัฒนา สวพส.	52
4.3 ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำ แผนพัฒนาชุมชน	59
4.4 สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม	63
บทที่ 5 สรุปผลการทดลอง	71
เอกสารอ้างอิง	72

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สรุปบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้ที่จะเป็นวิทยากรการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	6
2	ร้อยละของปัจจัยความสำเร็จของชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	61

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แนวทางการจัดทำและประสานแผนพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน	4
2	ลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (ลำดับที่ 2-7)	11
3	กลุ่มบ้านในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่มีระดับชั้นคุณภาพการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในระดับดีเยี่ยม	20
4	ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Flow Chart) การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของ สำนักพัฒนา สวพส.	56
5	กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพของ สำนักพัฒนา สวพส	57
6	กระบวนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของ สำนักพัฒนา สวพส.	64
7	กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพของชุมชนบ้านศรีบุญเรือง	65
8	การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ	66
9	การประชุมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในการวางแผนส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพร่วมกับหน่วยงานบูรณาการ	68
10	การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่ยะน้อย	68
11	การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยหวาย	69
12	การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยเตือ	69
13	การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่เหมืองหลวง	69
14	การแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การใช้เครื่องมือ กระบวนการ วิธีการ และสรุปบทเรียน	70